

Afrika, — het Land der Toekomst.

't Wereldverkeer volgt den natuurlijken loop van dag en nacht rondom den aardbol. Niet slechts daarin dat het een cirkelgang vormt in westelijke richting, maar ook dat het nu eens meer het noordelijk en dan weêr het zuidelijk wereldhalfmond begunstigt.

De zon gaat op, jeugdig en frisch in het oosten, bestijgt de middaghoogte, met vollen gloed en kracht, om, als moê en mat, in 't westen onder te gaan; maar ook, om verjongd, weer met een nieuwen dag, aan de oostkim te verrijzen. Evenzoo begon de cirkelgang van 't wereldverkeer zijnen loop, — vergezeld van beschaving, wetenschap, handel, — in 't oostelijk Azië; bereikte, westwaarts voorttrekkende, eerst over oostelijk, daarna over westelijk Europa, zijne middaghoogte, om, naar 't schijnt, over Amerika henen trekkende, weldra uit het oosten een nieuwen loop te beginnen, over Australië, Zuid-Afrika en Zuid-Amerika.

Want er is nog een verdere analogie.

De zon begunstigt eerst het noordelijk wereldhalfmond, en brengt lente en zomer over Azië, Europa en Noord-Amerika; edoch, rechtvaardig en mild, wendt zij zich weder zuidwaarts en verspreidt diezelfde zegeningen over de landen aan die zijde van den equator. (NB.! Dat niet het omgekeerde plaats heeft, bewijst het verschijnsel dat de noordelijke winters en zomers naar het zuiden overgaan met al het kenmerkende, bijv. de afgelooopen winter ligt nu over het zuidelijk halfmond met influenza en al!)

Evenzoo heeft het wereldverkeer eerst zijnen loop volbracht

over het noordelijke halfmond, Azië, Europa, Noord-Afrika en Noord-Amerika, om nu zijne zegeningen te brengen aan de zuidelijke kinderen van Australië, Nieuw-Zeeland, Zuid- en Centraal-Afrika en Zuid-Amerika. (NB.! In den eersten omgang had Noord-Afrika een grooter aandeel dan men gewoonlijk erkent; zóó zelfs dat de kansen vrij gelijk stonden of Carthago dan wel Rome, Afrika of Europa, de wereld zouden beheerschen!)

Maar de analogie strekt zich nog verder uit tusschen den noordelijken en zuidelijken cirkelgang van 't wereldverkeer. Dezelfde hand die in de natuur de regelmatige beweging heeft vastgesteld, heeft ook rondom onzen aardbol een dubbelen gouden gordel geslagen, bijna evenwijdig, één ten noorden en één ten zuiden van de evennachtslijn. En gelijk nu het wereldverkeer eerst den noordelijken goudgordel heeft gevolgd door Indië, Arabië, Spanje en Noord-Amerika, zóó is het nu begonnen, in zijn tweeden omgang om onzen aardbol, den zuidelijken goudgordel te volgen over Australië en Zuid-Afrika. (NB.! Zóó regelmatig is deze formatie, dat alle gouddelvers niet alleen weten de goudriffen oost- en westwaarts te volgen, maar dat de werkelijke vinder van den gouden gordel door Zuid-Afrika, Mauch, op dit beginsel afgaande tot zijne belangrijke ontdekking kwam; en de voortgaande fondsen bevestigen steeds meer zijne theorie dat de rijkste goudvelden nog ietwat meer noordelijk gelegen zijn dan die het eerst onder ontginning kwamen, namelijk in 't noordelijk gedeelte van Transvaal, Mashonna-land en Matabele-land.) Aldus trekt de delver van 't edele metaal voorop door de woeste streken der aarde, en handel, industrie, landbouw en beschaving volgen zijne voetsporen.

Lang bleef ons zuidelijk wereld-halfmond gansch onbekend. Eerst *vier eeuwen* geleden werden Amerika en Zuid-Afrika ontdekt, en wat Afrika betreft eerst in de laatste *vier jaren* kwam dat groote land onder de aandacht der beschaafde wereld.

Onlangs bezochten wij te Londen de „Exhibitie van Stanley en Afrika“. Daar ziet men o.a. de kaarten van Afrika van alle eeuwen. 't Gaat moeielijk daarbij een glimlach te weerhouden. Ja 't was eerst een onbekend, daarna een donker continent. Zelfs de vreemdste vormen gaf men aan 't land. En dat groote binnenland. . . . ach, wat men eenigszins giste of raadde werd neergeschreven, en overigens maakte men van alles . . . een woestijn!

Maar nu begint 't licht op te gaan over het donker continent. In de eerste plaats hebben wij dat te danken aan die moedige ontdekkings-reizigers: een LIVINGSTONE en DE CHAILLU, een MAUCH en HOLUB, een STANLEY en EMIN, een PETERS — en waar zouden we eindigen?

't Lang ongekeende en ongezochte Afrika trekt nu allerwege de aandacht, vult dagbladen en tijdschriften, opent den romanschrijver nieuwe en vreemde werelden, den handelaar en speculant een nieuw veld. In Portugal doet 't Afrikaansche vraagstuk een Ministerie vallen. Englands eerste Minister, Lord SALISBURY, verklaarde onlangs: „Door een vreemd noodlot heeft Afrika in den laatsten tijd ons (de Britsche Regeering) meer zorg veroorzaakt dan alle Englands bezittingen buiten af te zamen.“

Hierop commentariëert de *Times* aldus:

„Wat Afrika betreft moet het Kabinet reizen van Alexandrië tot aan de Kaap. In het Noorden wordt Turkije gezegd Frankrijk te steunen in den eisch, dat de Britsche troepen dadelijk Egypte verlaten moeten. Verder zuidwaarts eischt de vreeselijke hongersnood te Suakim aandacht, en verderaan komen wij bij 't geschil tusschen Duitschland en de Britsch Oost-Afrikaansche Maatschappij. Volgen wij de kust verder, dan krijgen wij Portugal op de Shiré en de toekomst van Bechuanaland en Zwaziland.“

Niet minder houdt Afrika de aandacht in Duitschland bezig.

Onlangs verklaarde de nieuwe Rijkskanselier, Von Caprivi: „Ik heb in de laatste weken meer over Afrika gelezen en onderzocht dan in heel mijn vorig leven.“ Heel Duitschland is één in de belangstelling in Afrika. Terwijl de Regeering zich ernstig bezig houdt met de uitzending van wetenschappelijke expedities, het daarstellen van een stoomvaartlijn, het inbezitnemen van alle nog beschikbaar terrein, het aanleggen van spoorwegen en telegraaflijnen, — bieden officieren, pioniers, kolonisten uit 't volk zich bij menigte aan.

Italië sluit traktaten met inlandsche stamhoofden en breidt zijn gezag en invloed ongemerkt uit. Portugal schijnt op te waken tot nieuwen ijver om van zijne kostbare bezittingen een beter gebruik te maken dan tot hiertoe. Engeland, reeds bezwaard met koloniale bezittingen, tracht zijn invloed in Afrika uit te breiden met „chartered companies“. Een STANLEY, in plaats van op zijn lauweren te rusten of zich te verrijken met goed-betalende boeken te schrijven en voorlezingen te houden, wil zijn verder leven wijden in dienst van den Congo-Staat, — iets nieuws onder de zon, een internationale handelsstaat! Ja, zelfs in Frankrijk is de ijver voor Afrika zóó sterk, dat naar men zegt, generaal Boulanger bezig is zich aan het hoofd te stellen eener Afrikaansche expeditie, allicht meenende in den vreemde de liefde van een ondankbaar vaderland te herwinnen!

En geen wonder deze algemeene belangstelling. Men is nu sterk bezig dat groote land *te verdeelen*. 't Is wel opmerkelijk hoe de meeste groote staten van Europa in den laatsten tijd gewedijverd hebben om hun aandeel in Afrika te verzekeren, — zooveel 't kan te vergrooten. Sprekende tot de Amerikaansche kolonie, in Londen op een banket te zijner eere gegeven, zeide de vermaarde reiziger Stanley onlangs:

„Er zijn slechts 11,000,000 vierkante mijlen grond in Afrika

Ongeveer 5,000,000 daarvan zijn reeds ingenomen en ongeveer 3,000,000 zijn woestijn (desert). Er blijven dus slechts ongeveer 2,500,000 over, en slechts ongeveer 1,000,000 daarvan zijn beschikbaar.

Duitschland heeft genomen 600,000 vierkante mijlen ten oosten en 300,000 vierkante mijlen ten westen. Frankrijk heeft genomen 500,000 vierkante mijlen. De Congo-Staat heeft 1,000,000 vierkante mijlen geabsorbeerd, en Italië strekt zich uit om 2,000,000 vierkante mijlen te winnen“.

Onze vrees is dan ook niet langer, dat Afrika te onbekend en onbegeerd zal blijven, maar veeleer dat het een twistappel kan worden voor Europeesche mogendheden, gelijk nu reeds ernstige geschillen gerezen zijn tusschen Engeland en Portugal in Zuid-, tusschen Engeland en Duitschland in Oost-, en tusschen Engeland en Frankrijk in Noord-Afrika.

De vraag is ons meer dan eens voor den geest gekomen in den laatsten tijd: waarom de Europeesche volken en staten dusdanig wedijveren om het grootst mogelijk aandeel in Afrika te verkrijgen? Spruit het voort uit een „ahnung“ of voorgevoel dat Afrika het land is der toekomst, het land voor hunne overbevolking en overproductie?

Maar hier doet zich de vraag voor: Waarom toch bleef dit nu zóó gezocht land zoolang onbekend, gesloten voor Europa?

Het korte antwoord is: omdat heel het binnenland van dat ontzaglijk groot continent een plateau vormt van 3000 tot 5000 voet boven de oppervlakte der zee. Dit levert *een groot nadeel*, dat men geen *waterwegen* heeft, omdat al de rivieren over steile hellingen en meestal ook over watervallen naar de zee afloopen. Daardoor bleef dat binnenland voor de beschaving gesloten en waar zij al eenigen afstand binnen drong kon zij niet behoorlijk voortgang maken.

Hier tegenover staat echter *een groot voordeel*, waarop tot

heden toe nog weinig is gelet. Door deze hooge ligging is dit binnenland buitengewoon gezond voor den breedtegraad waarop het gelegen is. Men heeft er al de voordeelen van een tropisch en sub-tropisch klimaat, gepaard met een vruchtbaren bodem en toch gezonde wereld. Indien Afrika een vlak gelegen land ware, dan zou het wel waterwegen hebben, maar wat zou zulks baten in een ongezond en onbewoonbaar land als het dan zijn zou!

Nu heeft men hier een ontzaglijk groot vruchtbaar en gezond land, alleen te openen — *door spoorwegen*. De ijzeren weg en de vuurwagen. Zietdaar de hoofdfactor in de opening en beschaving van Afrika, meer dan voor eenig ander land, juist om de hooge ligging.

Reeds is men begonnen; reeds dringt men door van alle zijden. Egypte heeft de Delta van den Nijl overdekt met een netwerk van spoorwegen, dat zich in ééne lijn uitstrekt naar het binnenland langs den Nijl. De Kaapkolonie dringt met haar spoorweguitbreiding voort van Kimberley naar Mafeking, ongeveer 900 mijlen. De Vrijstaat verlengt tevens eene andere lijn recht door over Bloemfontein, de hoofdstad, naar de Vaal, om aan te sluiten met de lijn welke de Z. A. Republiek nu met kracht bouwt van Delagoa naar Pretoria, Johannesburg en het aansluitingspunt aan de Vaal. Natal nadert met rassche schreden de grenzen van beide Republieken, en zal weldra met beiden verbonden zijn. Men durft vrij zeggen, na de jongste besluiten des betreffende in de Volksraden van de Z. A. Republiek en den Oranje Vrijstaat, dat de Regeeringen van Zuid-Afrika eindelijk tot inzicht zijn gekomen van het overwegend belang van spoorwegen en dat daarmede een nieuw tijdperk van ontwikkeling en bloei kan geacht worden te zijn ingetreden.

Doch niet slechts van Zuid en Noord is men begonnen het vasteland van Afrika met ijzeren wegen te openen. Van de

Westkust bouwen de Congo-Staat en Portugal; van het Noord-Oosten bouwt Duitschland en van het Oosten schijnt Portugal besloten voortgang te maken.

Maar hoe gewenscht, hoe nuttig al die verschillende lijnen ook van de differente kusten, de hoofdzaak ontbreekt nog — daaraan schijnt haast niemand te denken.

Onlangs in de City van Londen No. 5 Throgmorton Avenue bezoekende trof ons oög de twee koperen uithangborden op twee binnendeuren naast elkaar. Op de eene stond: „*Consulaat der Zuid-Afrikaansche Republiek,*“ en op de andere: „*Trans-African Railway Co.*“ Bij onderzoek bleek het mij, dat deze laatste slechts eene kleine Portugeesche lijn aan de Westkust vertegenwoordigt. Doch de gedachte in dien naam uitgesproken is grootsch: *een spoorweg dwars door Afrika*, als de ruggegraat, waarvan al de kustlijnen, oost- en westwaarts, slechts taklijnen zijn. Wanneer men nu de kaart van Afrika voor zich neemt, dan ziet men dat in groote trekken zulk een lijn zal moeten loopen van Delegoabaai door de rijke noordelijke goudstreken van Transvaal (de Murchison of Sjalati-goudvelden), vandaar door het vruchtbare en rijke Mashonnaland, vandaar naar de pas geopende goudmijnen in Mozambique, en vandaar langs de meerenstreken over het Hoogland om met den Nijl af te dalen naar Egypte.

Nu beschouwt meer dan een uwer mij als een theorist of idealist om zulk een idee te durven opperen. Maar 4 of 5 jaren geleden zou men getwijfeld hebben aan het gezond verstand van iemand, die zulk een denkbeeld uitte. En het kan zijn, als wij 4 of 5 jaren verder zijn, dat de tijd alsdan gekomen is om de praktische uitvoerbaarheid van zulk een schema voor het publiek te behandelen. Voor het tegenwoordige moet de theorist zich maar vergenoegen met het droombeeld van uit het verre Zuid-Afrika naar Europa over te komen per spoor binnen

8 dagen, in een salonrijtuig, met restauratiewagen daarnaast!

Liever keeren we tot de praktijk terug, teneinde u met cijfers te toonen wat de nu voorgenomen en in aanbouw zijnde spoorwegen, op 't punt van transportloon voor invoer alleen voor Transvaal zullen kunnen besparen. Ik geef het terug als aangetoond door den heer WILLIAMS, gewezen Britsch agent in de Transvaal gedurende de laatste 3½ jaar. Pas in Londen teruggekeerd werd hem door een interviewer gevraagd, of hij geloofde dat spoorwegen tot groot voordeel voor de Transvaal zouden zijn, was zijn antwoord dit: „Ongetwijfeld; zij zullen de uitgaven van bewerking (der mijnen) ontzaglijk verminderen. Hier zijn eenige statistieke opgaven op dit punt welke ik verkregen heb van de Kamer van Mijnwezen. De Secretaris zegt, dat in 1889 er 140,000 tonnen ingevoerd werden van de kust. Neem de gemiddelde vervoerprijs £ 20 per ton en het vervoer per spoor tegen £ 8 per ton, dan verliest men nu £ 12 per ton. Ik voor mij denk dat hij het wat hoog stelt (en het verschil is natuurlijk niet absoluut verloren voor het land); maar ik geloof wel, dat het totaal bedrag in het afgelopen jaar betaald voor transport naar Johannesburg ongeveer £ 2,400,000 bedraagt. Veronderstel nu dat de spoorwegen in werking waren en volgens ordinair tarief lieten betalen, dan zouden de vervoerkosten £ 800,000 geweest zijn, aldus aantoonende *een besparing van £ 1,600,000.* — En dat voor Witwatersrand alleen!

Maar nu komt eene andere bedenking aan de orde: Spoorwegen bouwen kost veel; heeft het land hulpbronnen genoeg om ze eene behoorlijke winst te doen afwerpen op 't uitgelegd kapitaal?

In 't algemeen kan deze vraag beantwoord worden met de vermelding van het feit, dat de lijnen van Natal en de Kaapkolonie goed betalen, hoewel beide nogal veel gekost hebben en de Kaapsche Regeering, door plaatselijke belangen gedwongen, met 3 lijnen de Kolonie doorsneed waar oorspronkelijk ééne lijn

doelmatiger zoude geweest zijn. En hierbij moeten wij de opmerking voegen, dat de binnenlandsche lijnen veel minder zullen kosten, omdat zij loopen over een effen plateau, terwijl men van de kust eerst de bergen als hooge terrassen moet beklimmen en voorts de vele rivieren moet overbruggen. En wat nog voordeeliger voor de binnenlandsche lijnen wordt, is, dat heel het hoogland één kolenbed vormt, uit de Kaapkolonie, door den Vrijstaat, Basutoland, Natal en Transvaal, en zoover wij weten tot aan de Mozambala-bergen, langs de Zambezi.

Doch wat nu het productie-vermogen van Afrika's binnenlanden betreft, dat laat zich vooraf moeielijk onder cijfers brengen, omdat de gegevens en statistieke opgaven ontbreken.

Edoch men vergete het beginsel niet, in alle landen der wereld gevolgd: de spoorweg moet de ontwikkeling van 't land brengen, niet omgekeerd. En dan gelooven wij, dat de weinige gegevens, die wij hebben op 't gebied van *handel*, *mineralen*, *landbouw* en *industrie*, genoegzaam zijn om allengs voort te gaan met spoorwegen in Afrika.

Wat *handel* betreft nemen wij niet den uitvoer of invoer van de Kaapkolonie of Natal of van de Republieken, u bekend, maar van den geheel afgelegen binnenlandschen Congo Staat, nu pas 5 jaren oud. Het *Board of Trade Journal* voor Mei geeft de volgende sprekende cijfers. In 1888 was de uitvoer van gemelden Handelsstaat 3.117.372 franks; in 1889 klom de uitvoer tot 4.297.543 franks, en met de Fransche en Portugeesche bezittingen aan den Congo er bij was de uitvoer in 1889 voor een waarde van 8.572.519 franks. En wat hierbij opmerking verdient is, dat Nederland alleen ongeveer $\frac{3}{4}$ van dezen handel in handen heeft. Ziet hier de verdeeling:

Nederland voor	6,127,551 fr.	Portugal . voor	446,780 fr.
Engeland. »	556,949 »	Duitschland »	324,289 »
België ... »	556,489 »	Frankryk.. »	70,578 »

Deze cijfers toonen, dat de naam „Internationale Handelsstaat” niet slecht gekozen was en dat Holland van deze positie van handelsvrijheid goed wist partij te trekken, alsook dat het bezwaar door Holland gemaakt op 't Congres te Brussel tegen eenige inbreuk op het vrij handelsverkeer in gemelden Congo-Staat wel niet zoo zonder grond is als weleens in Engeland en elders beweerd wordt. Doch als de gebrekkige opening van een handelsweg met flotillas op de rivier reeds in 5 jaren tijd zulk een handelsverkeer kan in 't leven roepen (want zijnde meest ruilhandel, moet de invoer geacht worden naar dezelfde verhouding te vermeerderen,) wat kan, wat zal de handelsomzet dan niet zijn, wanneer de spoorweg voltooid is, waarmee de Zuid-Nederlanders nu zoo ernstig bezig zijn? Ja, Stanley's naam zal leven zoolang de Congo-Staat groeit. En Afrika zal Leopold een kroon op het hoofd drukken, nog waardiger dan de kroon, die hij nu zoo waardiglijk draagt.

En wat *minerale rijkdommen* aangaat, in dat groote land is alles groot. Wij hebben de grootste Diamantmijnen geopend, die de wereld nog ooit gezien heeft, zóó groot dat men de productie moest beperken om te voorkomen dat deze edele steenen hunne waarde zouden verliezen. De Kimberley-mijn alleen produceerde voor ongeveer een waarde van £ 3,000,000. En hoewel we nu pas onze oogen beginnen te openen, toch is dit jaar reeds voldoende gebleken, dat de minerale rijkdommen van Zuid-Afrika onuitputtelijk zijn. Er bestaat haast geen metaal of mineraal nog niet bij ons gevonden: steenkool en ijzer over ontzaglijke uitgestrektheden; koper zeer rijk in Namaqualand, allicht rijker in 't noorden van Transvaal, hoewel nog niet onder ontginning; een breede zilveren gordel doorloopt heel den Transvaal door de districten Lijdenburg, Middelburg, Pretoria, Rustenburg en Mariko, — 't zilver, vermengd met koper op plaatsén, en elders met lood; — ja, lood, bijna onvermengd, over 80 percent zuiver metaal; — asbestos, kobalt, mangaan, tot kwikzilver

inclus. De vraag is niet meer: welke minerale Zuid-Afrika heeft, maar welke zij *niet* heeft?

En goud... Geen behandeling van de goudvelden van Zuid-Afrika heden; maar als factor in de opening van dit groot land der toekomst moeten wij toch eenige feiten constateeren. Onze goudindustrie is nog jong, pas 5 jaren oud en toch heeft zij heel Zuid-Afrika uit een kwijnenden staat in een bloeienden toestand doen overgaan. Raadpleegt het budget van de Kaapkolonie en Natal naast dat van Transvaal en Oranje Vrijstaat over de laatste 5 jaren slechts. Laat me enkel wijzen op het Transvaalsch financiewezen. Van £ 200,000 zijn de Staatsinkomsten geklommen tot over £ 2,000,000, dus meer dan vertienvoudigd. Vandaar dat de jonge Republiek niet slechts ontheven is van eene zware schuldenlast, maar een batig saldo van ongeveer één millioen Ponden Sterling in kas heeft. En geen wonder, want *direct* brachten de goudvelden in de Staatskas in 1888, £ 391,659 en in 1889, £ 727,032, dus bijna verdubbeld in één jaar, — en dan nog de niet te berekenen *indirecte* voordeelen.

Maar ziet nu eens wat die Goudvelden in waarde hebben opgeleverd, niettegenstaande de vele bezwaren, waartegen de jonge goudmijnindustrie te kampen had. Wij nemen van de 11 geproclameerde Goudvelden slechts één, dat van Witwatersrand of Johannesburg:

In 1888 was de opbrengst 230,640 onzen goud, berekend tegen den verkoopprijs in Transvaal, zijnde £ 3—12—6 per ons, vertegenwoordigt deze opbrengst eene waarde van £ 836,065, of ongeveer 10,032,780 gulden.

De opbrengst steeg in 1889 tot 383,544 onzen, vertegenwoordigende eene waarde van £ 1,390,347, of ongeveer 16,684,164 gulden.

En dat deze opbrengst nog steeds toeneemt blijkt uit vergelijking van de eerste vijf maanden van dit jaar met hetzelfde

tijdperk in de twee voorafgaande jaren: in Januari tot en met Mei 1888 was de productie 72,991 onzen goud, ter waarde van £ 264,592, of ongeveer *f* 3,175,104; Januari tot einde Mei 1889 was er eene vermeerdering tot 144,920 onzen, waard £ 525,335, of ongeveer *f* 6,304,020; terwijl de resultaten over dezelfde 5 maanden van dit jaar waren 187,159 onzen goud, hebbende eene marktwaarde van £ 678,451 of ongeveer *f* 8,141,412.

Doch dit feit op zich zelf bewijst nog niet de betaalbaarheid der mijnen, want het kon wel zijn dat de kosten meer waren dan de opbrengst. Daartoe moet nog een andere statistiek aantonen, welke de netto winsten waren uit deze opbrengst voortspruitende en over welke kapitalen die winsten verdeeld moeten worden. Daartoe nu ontbreken wel nog eenige gegevens, doch wij zijn toch reeds in staat genoegzaam te doen blijken, wat er verdiend is. Van de 383,544 onzen goud in 1889 te Witwatersrand geproduceerd, werden 304,642 onzen geleverd door 24 Maatschappijen, vertegenwoordigende een Nominaal Kapitaal van £ 3,232,000, waarvan echter £ 103,000 nog in reserve wordt gehouden, dus met een uitgegeven Kapitaal van £ 3,129,000. Wanneer men nu de waarde van 't gewonnen goud berekent tegen slechts £ 3—10 per ons en daarvan de kosten van bewerking aftrekt, dan behoudt men een netto winst van £ 539,403, dus meer dan 17 percent op 't uitgegeven kapitaal.

Nu bedenke men dat slechts ongeveer 20 percent van het maatschappelijk Kapitaal dezer Maatschappijen voor werkkapitaal is bestemd, zoodat de winst op 't eigenlijk werkkapitaal ongeveer 90 percent belooft.

Al deze winsten nu zijn niet als dividend uitbetaald, omdat de Directeuren een groot deel daarvan besteedden tot aankoop en oprichting van meerdere machinerie, tot betere opening der mijnen en verder blijvende verbeteringen liever dan het kapitaal der Maatschappijen te vergrooten. Deze feiten zijn met zorg bijeenverzameld in de brochure van den heer POLLAK.

«*Les Principale Mines du Witwatersrand*», uitgegeven te Parijs.

De correspondent van 't Londensch Weekblad «*South Africa*» uit Johannesburg heeft zich mede blijkbaar veel moeite gegeven om tot eene juiste statistiek te geraken aangaande het werk aldaar gedaan en de resultaten verkregen. gedurende de laatstverloopen maand April, als door hem medegedeeld in genoemd blad van 14 Juni ll. en aldus geresumeerd:

«De alluviale en roode-klei mijnen buiten rekening latende, waren er 40 Maatschappijen aan 't werk met 900 stampers, welke ongeveer 48.000 tonnen kwarts vermaalden, leverende 38.000 onzen zuiver goud, of ongeveer 16 dwts per ton. Wanneer men nu in aanmerking neemt, dat vele mijnen een gedeelte van 't goud terughouden en dat, wegens de afwezigheid van machinerie voor concentratie en reductie, van 40 tot 60 percent van het goud niet uitgehaald wordt bij de tegenwoordige wijze van bewerking, dan verstout ik mij te zeggen, dat geen goudstreek op de wereld nog mijnen geleverd heeft van zulke enorme uitgestrektheid, en waarvan zulk een gemiddeld resultaat is verkregen. Met behoorlijk bestuur, spoorwegverkeer en chlorinatie vertegenwoordigen deze goudvelden niet slechts eene onmiddellijke bron van rijkdom, maar bovendien erfenissen van onnoembaren rijkdom voor toekomstige geslachten».

Gezegend met een vruchtbaren bodem en gezond klimaat is de productiviteit van dit groote land voor landbouw, veeteelt en cultuur niet te berekenen. En welke uitzichten dat land, zóó rijk aan ijzer en steenkool biedt voor de industrie, valt van zelf in 't oog.

Doch nu wordt het tijd dat wij tot het meer practische gedeelte komen, namelijk: hoe is dat groote land het best te openen voor de beschaving en 't wereldverkeer?

Zendelingen, handelaars en ontdekkings-reizigers gaan voorop, sluiten bloedbroederschappen met inlandsche stamhoofden, en keeren terug met traktaten in den zak. Gelijk wij boven aanmerkten, in de Kabinetten van Europa is men ijverig bezig ons land te verdeelen. Maar zal het niet bloot een inbezitnemen in traktaten, op papier en op de kaart blijven? Wat doet men voor de practische opening van 't land?.....

Portugal schijnt zich vooreerst tot het uitzenden van wetenschappelijke expedities te bepalen. Italië schijnt niet veel meer te doen dan bondgenootschappen te sluiten en, waar hoog noodig, eene militaire expeditie te zenden om het gezag te handhaven op ingenomen punten. Onder degenen die 't ernstiger meenen moeten we tellen den Congo-Staat, Duitschland en Engeland.

De koning van België, als koning van den Congo-Staat, schijnt goed te hebben verstaan en met krachtige hand uit te voeren de dubbele roeping van dezen jeugdigen staat: negatief, de uitroeiing van den slavenhandel, die vloek van Midden-Afrika; positief, het openen van het Centraal Hoogland met een spoorweg langs het Congodal. Lang zal het dan ook wel niet meer duren, of Leopold zal beloond, ruimschoots beloond worden voor zijn aanvankelijk ondankbaar werk in Afrika, de vruchten waarvan hij zoo edelmoedig aan zijn België ten offer brengt.

Duitschland schijnt zijn roeping in Afrika niet minder ernstig op te vatten. Niet slechts doordringen naar „das Hinter-land“ op de kaart. Neen, ongeveer 900,000 mark subsidie jaarlijksche voor een directe stoomvaartlijn op de oostkust van Afrika; ongeveer £ 100,000 per jaar voor militaire doeleinden aldaar besteed; het uitzenden van wèl toegeruste expedities; het aanleggen van telegraaflijnen naar het binnenland, — dat alles, en zooveel meer, doet zien dat Afrika er zich op moet voorbereiden Duitschlands zware hand al meer te gevoelen.

En John Bull?... Ja, die speelt zooveel mogelijk „the dog

in the manger": wat ik niet nemen kan, moogt gij ook niet hebben! Wel weerstaat hij Portugal en Frankrijks eischen, doch zelf schrikt hij terug van nog meer verantwoordelijkheid op zich te nemen. Engeland mag wel eens onder zijn eigen gewicht verzinken!.. Doch wat doet nu de Brit? Hij laat de schoone kans niet ontglippen. Hij is rijk en ondernemend. Maatschappijen door den Staat begunstigd, „chartered companies”, zullen nu doen wat de Staat niet direct durft te ondernemen. Zoo is eerst gesticht de East African Company, met een kapitaal van £ 2,000,000 om van de Oostkust uit voornamelijk de Shiré-hooglanden te exploiteeren. Daarna de South African Chartered Company, met een kapitaal van £ 1,000,000 om Bechuanaland, Matabeleland en het rijke Mashonnaland te exploiteeren. En nu pas is gesticht de „Imperial Colonial Finance Company,” kapitaal £ 2,000,000, waarvan het doel wel in algemeene termen is gesteld „om als agenten op te treden in de uitschrijvingen van leeningen, oprichting van Maatschappijen,” enz.; doch als men onder het Bestuur o. a. de namen vindt van Sir HERCULES ROBINSON, oud-Gouverneur van de Kaap en Hoogen Commissaris in Zuid-Afrika, van Sir THOMAS SCANLEN, gewezen Premier van het Kaapsche Ministerie, dan ziet men duidelijk dat voornamelijk Centraal Zuid-Afrika bestemd is tot werkring van deze Maatschappij. Daar hebben we nu 3 Maatschappijen met een kapitaal van £ 5,000,000 of f 60,000,000, en met personen van den hoogsten stand en den meesten invloed direct of indirect daarbij geïnteresseerd, werkzaam in Centraal Zuid-Afrika. Nu spreken we hier niet van de twintigtallen Land-, Goudmijn-, Exploratie en andere Maatschappijen, welke reeds werkzaam zijn in Zuid-Afrika met millioenen van Engelsch kapitaal. Genoeg om te doen zien, dat Engeland niet van plan is zijn handelsverkeer met Afrika, dat in 't laatste jaar aan invoer £ 18,196,000 en aan uitvoer £ 16,291,000 beliep, te doen verminderen.

Toch behoeft men, op de teekenen der tijden lettende, geen onheilsprofeet te zijn om geen al te schitterende toekomst aan de Engelsche „chartered companies“ te voorspellen. De jongste heeft nog hare werkzaamheden niet begonnen en als ze zich tot de bescheiden roeping eener gewone Handelmaatschappij wil bepalen in de Koloniën en Staten van Zuid-Afrika, zal zij gewis een ruim en winstgevend veld vinden. Edoch, de twee Maatschappijen, die zoo half en half met eene politieke missie uitgaan om de binnenlanden van Afrika voor het Britsche Rijk te openen (waar de Regeering huiverig is zelf voorop te treden) bieden tot heden maar donkere vooruitzichten. De Oost-Afrikaansche Maatschappij heeft alsnog niet veel meer dan teleurstellingen en bezwaren te vermelden gehad. En nu Lobengulu, de machtige Matabelekoning, openlijk de concessie aan de Maatschappij, door den heer RHODES gesticht, repudiëert, als onder misleiding verkregen (volgens Blue Books), en zijn legerbenden uitzendt om den voortgang van de recruten dier Maatschappij op zijn grenzen te stuiten (volgens krantberichten), aldus ook den weg naar Mashonnaland afsnijdende, schijnt er wel in de overblijvende dorre streken van Bechuanaland voor die Maatschappij geen te grootsche toekomst weggelegd.

En nu gelooven we niet van te groote eigenliefde beschuldigd te zullen worden wanneer wij de meening uitspreken, dat de beste wijze om Afrika's binnenlanden te openen, is noch moordtochten door minder gewapende stammen heen, noch bloedbroederschappen met barbaren, noch militaire expedities, noch chartered companies. — maar wel eene geregelde nederzetting en geleidelijke voortgang, gelijk wij van het Kaappunt begonnen hebben. Op deze wijze zijn wij reeds ongeveer 1500 mijlen landwaarts binnengedrongen en hebben reeds ongeveer een half millioen vierkante mijlen bewoonbaar en bebouwbaar gemaakt, en aldus den weg gebaad voor honderdduizenden, terwijl wij nog steeds langzaam verder voortgaan met het vaandel

van christendom en beschaving niet slechts hoog in de lucht te steken, maar waarlijk het onbewoond land bearbeidende en de barbaren beschavende, langzaam, maar daardoor des te zekerder.

Maar we zeggen *wij*: hoedanig is de bevolking van Zuid-Afrika samengesteld? Ik geef hier de opgave van den zending MACKENZIE: „Het wordt verondersteld, dat men in de Kaapkolonie heeft 2 gekleurden tegen 1 blanke, en 11 Hollandsch sprekenden tegen 9 Engelsch sprekenden. In Natal had men 10 zwarten tegen 1 blanke, terwijl Engelsch en Hollandsch sprekenden ongeveer gelijk in aantal zijn. In den Oranje Vrijstaat waren blanken en gekleurden ongeveer gelijk-tallig, en stond 1 Engelsch sprekende tegenover 6 Hollandsch sprekenden. In den Transvaal was de verdeeling 10 zwarten tegen 1 blanke, terwijl Engelsch en Hollandsch sprekenden verondersteld werden gelijk in aantal te zijn.“

Natuurlijk zijn deze cijfers slechts approximatief, bij gebrek aan een behoorlijken census. Wij gelooven dan ook, dat het aantal Hollandsch sprekenden grooter is in de Kaapkolonie en kleiner in Natal in verhouding tot de Engelsch sprekenden dan door den heer MACKENZIE opgegeven. Toch is deze raming genoegzaam om te doen zien dat de hoofdfactoren waarmee men in de ontwikkeling van Zuid-Afrika te rekenen heeft, zijn: eene groote meerderheid van Naturellen, meest Kaffers, welke echter in zooverre vatbaar zijn voor beschaving, dat zij eene aanzienlijke werkkraft reeds uitmaken en bij toeneming zullen uitmaken in de toekomst, en daarboven de bijna gelijkstaande Hollandsche en Engelsche elementen, zich ontwikkelende in twee Britsche Kolonieën en in twee Vrije Republieken, en (waartoe het ontveinsd?) met een nog ietwat sterker Hollandsch element voor het tegenwoordige, maar met eene zooveel sterkere toeneming van het Engelsch element, dat het dus voortgaande wel den boventoon zal moeten verkrijgen in korteren of langeren tijd.

Hoe de Britten Zuid-Afrika weten te exploiteeren met de macht van het kapitaal, is ons reeds gebleken. Maar ook door immigratie weten zij het Engelsch element aldaar voortdurend te versterken. Pogingen zijn zelfs een en andermaal aangevend, zulks op stelselmatige wijze te bevorderen. Eene nederzetting van Engelsche „Settlers“ is uitnemend geslaagd in de Oostelijke Provincie der Kaapkolonie. Latere pogingen waren niet zoo gelukkig, toch is het niet onbelangrijk er op te letten, omdat daaruit wel degelijk blijkt dat het doel niets minder is dan het Engelsch element aldaar overheerschend te maken. Het Britsche Parlement heeft onlangs een comité benoemd om emigratie van Engelschen naar Zuid-Afrika te overwegen en daarover te rapporteeren. Als getuige werd ook de heer ARNOLD WHITE opgeroepen, welke o. a. verklaarde: „dat hij ongeveer 6 jaren geleden, op verzoek van Lady OSSINGTON, een schema optrok, om de landelijke overbevolking van Engeland, uit 't eene graafschap na 't andere, op Zuid-Afrikaanschen bodem over te planten; dat de eerste nederzetting in Bechuanaland om vele redenen niet veel succes had; dat Zuid-Afrika buitengewone voordeelen bood voor immigratie boven andere Engelsche kolonies; dat slechts 8000 Engelsche stemgerechtigden nog benodigd waren, om gelijke stemkracht te verzekeren met de Hollandschsprekenden; dat hij, winst doende met vroegere ervaring, nu eene Tennyson nederzetting had begonnen, welke reeds zich zelve kan onderhouden; dat deze nederzetting echter aldaar niet populair was, omdat zij Engelsche stemmen inbracht en elke Engelsche stem was een nagel aan de doodkist van Hollandsche oppermacht“.

Nu vreezen wij wel zoozeer de Kolonisatieplannen van den heer ARNOLD WHITE niet, doch wij wijzen op deze verklaring, omdat het van Engelsche zijde als zoo erg partijdig wordt beschouwd, wanneer er sprake is ook het Hollandsch element in Zuid-Afrika te versterken door immigratie van uit Nederland.

Wat echter wel voor het Hollandsch element in Zuid-Afrika te vreezen is, dat is de geregelde toestrooming van Engelsch sprekende immigranten, niet slechts uit Engeland, Schotland en Ierland, maar ook uit Australië, Californië en andere plaatsen. Ziet hier alweer een veelzeggende statistiek. In de 4 eerste maanden van dit jaar zijn in de Tafelbaai alleen aangekomen 4855 passagiers en uitgezeild slechts 2849; het getal nieuwe immigranten was dus over Tafelbaai alleen over de 2000 in 4 maanden tijd. Rekent men nu dat over Port Elizabeth, Oost-Londen en Natal de helft van dat getal zijn binnengestroomd, dan komt men tot het resultaat, dat jaarlijks ongeveer 9000 à 10000 immigranten aankomen, van welke minstens drie vierden Engelsch spreken.

De Anglo-Saxers hebben van Nieuw Amsterdam „New York“ gemaakt en van Nieuw Holland „Australia“. De Kaap was een Hollandsche Kolonie; is wel eene Engelsche *bezitting* geworden, maar toch feitelijk eene Hollandsche *kolonie* gebleven, want de meerderheid spreekt nog Hollandsch. En daarnaast staan de twee Hollandsche Republieken.

De vraag is dus thans nog onbeslist: zal het Hollandsch of het Engelsch element overheerschend worden in Zuid-Afrika?

Zullen de Republikeinsche beginselen of zal de Britsche Rijksmacht het winnen op den duur?

Wat de taalkwestie betreft, beide talen zullen wel nog voor lange jaren naast elkaar erkend moeten worden. Doch als het Hollandsch element niet van buiten wordt versterkt moet het Engelsch element op den duur het winnen.

Doch wat regeeringsvorm betreft, hebben de twee Republieken zich in de laatste jaren zóó krachtig ontwikkeld, heeft de Britsche Rijksregeering door onstaatkundige stappen zich voor een groot deel zóó onpopulair gemaakt en bestaat het Engelsch-sprekende gedeelte der bevolking uit zóó heterogene elementen, dat wij ons verstouten te beweren, dat bij eene volkstelling

ruim twee derden der blanke bevolking over heel Zuid-Afrika stemmen zal voor wat wij zouden noemen: „Een Vereenigd Zuid-Afrika met Britsche Kustbescherming“. En of deze staatsvorm slechts een overgang moet vormen tot de geheel vrije Vereenigde Staten van Zuid-Afrika, dat zal de tijd dan moeten leeren. Dit althans staat niet aan ons te bepalen.

Maar een eigen land, een vrij volk, ziedaar het ideaal van jong Zuid-Afrika. Niet een Engelsch wingewest, niet eene Duitsche Kolonie, niet eene onderhoorigheid van Nederland; neen (en wie zal het wraken?) een vrij volk in een vrij land! Wie tot ons komt en zegt: „uw volk is mijn volk en uw land is mijn land“, zij hij van Engelsche, Duitsche of Hollandsche afkomst, is ons welkom! Doch weg met hem, die ons vreemde slavenketenen van welken aard ook wil komen opleggen! Wij willen evenmin van uit 't Haagsche „Binnenhof“ of uit de „Downingstreet“ of de Duitsche „Unter den Linden“ beheerscht worden. Wie denkt nog in de negentiende eeuw aan voogdij-schap over meerderjarigen?

De Transvaal en zijne Goudvelden.

Gevraagd zijnde om eenige mededeelingen te doen omtrent de Transvaal en zijne Goudvelden, komt mij onwillekeurig voor den geest eene vergelijking tusschen de Transvaal van 1884, toen wij in Europa waren als eene deputatie, — o. a. ook voor financieele ondernemingen — en Transvaal van 1890. Toen had ik eenige monsters goud bij mij, doch ik durfde daarvan bijna niet te spreken, — voor het publiek althans niet — want in onze besprekingen met de financieele specialiteiten werd daaraan toen geen waarde gehecht; thans daarentegen zijn de Transvaalsche goudvelden over de geheele wereld bekend.

Toen — in 1884 — bestond ons actief, nl. de staatsinkomsten, uit nog geen £ 200.000 per jaar, nu gaat het £ 2.000.000 te boven. Toen ging de jonge Republiek gebukt onder een voor hare krachten, zware en drukkende schuldenlast; — thans beschikt het land over een surplus van £ 1.000.000. Toen was de guarantie van 6 pCt. voor een spoorwegleening tot opening van de rijke hulpbronnen des lands, onvoldoende, ongenoegzaam om de Europeesche beurzen te openen, zelfs niet in het sympathieke Nederland; — nu wordt eene 4 pCt. leening voor het zelfde doel ettelijke malen overteekend. Toen nam het weken om van Durban Pretoria te bereiken, voor eenige emigranten, die met ons terug gingen, en nu wordt de reis van Durban naar Johannesburg volbracht in 2 dagen en 8 uren.

Wat heeft deze omkeering teweeg gebracht? Die stukjes goud, waaraan de financieele autoriteiten in 1884 zoo weinig waarde hechtten!

En wie zal het zeggen of het overgebleven ongeloof van heden over een ander vijftal jaren niet nog meer beschaamd zal staan! Want de tot heden verkregen resultaten wettigen nog grootere verwachtingen, dan die welke in 1884 werden gekoesterd. In 1887 bracht één der elf goudvelden, welke nu geproclameerd zijn, *f* 10.000.000 waarde aan goud op en het jaar daaraanvolgend (1889) bedroeg de opbrengst voor datzelfde goudveld *f* 16.000.000. Men moet niet denken dat dit het eenige goudveld is, wat het edel metaal produceert. Van de andere velden zijn de statistieken niet zoo nauwkeurig na te gaan. Toch weten wij dat b. v. uit het „De Kaapsche” district de goudopbrengst in 1889 ongeveer een waarde van *f* 1.500.000 vertegenwoordigde.

De toeneming der goudproductie kunnen wij ook nog uit een andere bron constateeren, nl. uit de statistiek van gouduitvoer uit Kaapstad. In 1889 bedroeg de waarde van het uitgevoerde goud over de eerste zes maanden *f* 4.520.904 en in 1890 voor hetzelfde tijdvak £ 818,000, vertegenwoordigende eene vermeerdering van *f* 9.816.000 De uitvoer is dus over die 6 maanden reeds meer dan verdubbeld. Deze cijfers sluiten natuurlijk niet in den uitvoer van goud uit andere havens of langs andere wegen.

En wat tot dusverre onder ontginning werd gebracht is nog maar een klein stukje, een stip, van hetgeen tot heden reeds is ontdekt, terwijl de ontdekkingen nog dagelijks voortgaan. Deze verwachting wordt gedeeld, gebaseerd op de feiten, door personen die geacht mogen worden op de hoogte te zijn van onze toestanden.

Zoo zeide onlangs de heer W. Y. CAMPBELL, vice-president van de Witwaterrandsche Kamer van Mijnwezen, in een voordracht voor de Kamer van Koophandel te Liverpool dat de goudopbrengst zoo enorm is toegenomen, dat naar hij geloofde, de Witwaterrandsche goudvelden binnen twee jaren tijds de tweede plaats zullen

eischen en binnen tien jaren de eerste onder de goud-produceerende landen der wereld zullen worden genoemd.

Maar — zoo wordt gevraagd — vanwaar dan de tegenwoordige depressie in de Transvaalsche mijnwaarden?

Die vraag, of bedenking, oogenschijnlijk volkomen gemotiveerd, verraadt echter weinig studie der geschiedenis van nieuwe industrieën, vooral op 't gebied van mijn-ontginning, te meer nog in verafgelegen landen. Men denke aan Australië en het kleine percentage der ondernemingen, welke in den beginne tot een succes hebben geleid. Doch we behoeven niet zoo ver te gaan om voorbeelden; wij hebben er een in Zuid-Afrika, n.l. de diamantmijnen te Kimberley, waar de depressie zoo groot was, dat een tijdlang werd verwacht, dat het eind een algemeen bankroet zou zijn. — En toch heeft Kimberley bewezen, dat dáár de rijkste en grootste diamantmijn der wereld is!

De oorzaken van zoodanige depressie liggen voor de hand in de natuurlijke bezwaren voor elke nieuwe industrie. Toch kan het geen kwaad die oorzaken eens nader aan te wijzen.

Als eerste oorzaak noemen we: *over-speculatie*. Wie zal zich verwonderen, wanneer bij de ontdekking van ongekende schatten, de speculatiegeest in de eerste plaats zich tracht meester te maken van de eerste winsten, niet uit de mijnen, doch uit het publiek, ten nadeele van 't publiek. En dit geldt niet alleen waardelooze eigendommen: ook een goed artikel kan men te duur betalen. Laat ons een paar voorbeelden nemen uit onze eigen ondervinding.

De Sheba Goudmijn-maatschappij heeft ongetwijfeld een goudmijn van onschatbare waarde. Ziehier hare resultaten tot heden: in 1886 werden vermaald 791 ton kwarts, gevende 5643 ons goud, zijnde meer dan *zeven* ons per ton; in 1887 brachten 3056 ton kwarts 11.577 ons goud op, of bijna 4 ons per ton; in 1888 leverden 3806 ton kwarts 15.407 ons goud,

zijnde ruim 4 ons per ton, terwijl de vermaling in 1889 van 6617 ton opbracht 16135 of ongeveer $2\frac{1}{2}$ ons per ton. En toch staan de aandeelen dezer maatschappij op 19/-. dus beneden *pari*. Waarom?

Omdat — gelijk gezegd — een goed eigendom toch te duur gekocht kan worden. De maatschappij bezit niet meer dan 20 claims en werkt met slechts 20 stampers terwijl eerst nu een ander tiental is ontboden. Vergelijk hiertegen de reusachtige kapitalen, welke de marktwaarde van de aandeelen dezer maatschappij hebben vertegenwoordigd. Oorspronkelijk was het kapitaal slechts £ 15.000, maar de één ponds aandeelen werden een tijd lang verkocht tegen eenhonderd pond per stuk, vertegenwoordigende dus eene marktwaarde van £ 1.500.000. Daarna werd de maatschappij gereconstrueerd met een aandeelen kapitaal van £ 600.000, benevens £ 60.000 obligatien. Die aandeelen hebben gestaan £ 117.6., vertegenwoordigende dus weer een kapitaal van £ 1.125.000. En toch, wanneer de spoorwegen zullen geopend zijn, het productie vermogen der maatschappij vermeerderd en de kosten van bewerking vermindert door thans bijna voltooide verbeteringen, twijfelen wij niet of de maatschappij zal nog redelijke dividenden kunnen afwerpen.

Een ander voorbeeld kunnen wij ontleenen aan de Witwatersche goudvelden: De Robinson Goudmijn-maatschappij. Zie hier hare prachtige resultaten: In 1888 verkreeg zij 26.195 onsen goud uit 6684 ton kwarts, zijnde ongeveer 4 ons per ton. In 1889 is de goud-opbrengst dier maatschappij gestegen tot 75,160 ons goud, vertegenwoordigende eene waarde van *f* 3.494.440. En toch heeft deze maatschappij over het jaar 1889 slechts vijf percent dividend betaald, terwijl de £ 5 aandeelen thans beneden £ 3 staan, dus alweer onder *pari*. Ook hier weer is het groote productie-vermogen verlamd door het te hoog opgevoerde maatschappelijk kapitaal.

Het oorspronkelijk kapitaal bestond uit £ 55.000 in aandelen van £ 1 elk. De marktwaarde van die aandelen steeg tot £ 75 per stuk, vertegenwoordigende eene som van £ 4.125.000. In Februari, werd de maatschappij gereconstrueerd en kregen de aandeelhouders in de oude maatschappij tien aandelen van £ 5 elk voor één aandeel à £ 1 in de maatschappij, zoodat het nominaal kapitaal der maatschappij thans bedraagt £ 2,750.000, terwijl hare eigendommen bestaan uit 320 acres en zes mainreef claims.

Deze maatschappij heeft tot heden maar gewerkt met 40 stampers, waarbij nog 60 zullen worden toegevoegd. Wanneer het productie-vermogen 60 pCt. vermeerderd wordt en de kosten van bewerking verminderd, eerstens op den normalen weg en tweedens door betere middelen van verkeer, dan lijdt het geen twijfel of ook zij zal eveneens, zelfs over een kapitaal van £ 2,750.000, een aanzienlijk dividend kunnen verkrijgen.

Ook in deze is de ondervinding eene goede leermeesteresse, al waren hare schoolgelden duur. De druk heeft wijsheid geleerd. Vergelijk de maatschappijen welke later gevormd werden en nu gevormd worden. Betere uitkomsten zullen worden verkregen, nu de kapitalen matig gesteld worden.

Een tweede bezwaar 't welk zich liet gevoelen was gebrek aan bekwame en *ervaren* vakmannen. In vele gevallen moest het succes der maatschappij lijden door onbedrevenheid van directeuren en bestuurders, door onbekwaamheid van „mining-captains” door onhandigheid van monteurs der machines en *last not least* door onbekwaamheid, ontrouw, onverschilligheid van de amalgamators, waardoor een niet te berekenen percentage van het goud verloren ging. Van laatstgenoemde oorzaak een paar voorbeelden. Een welbekend schrijver over Zuid-Afrikaansche toestanden (R. W. M.) zegt o. a. in de *South African* van 21 Juni: „Er zijn gevallen bekend gemaakt, waarin door onbekwaamheid van de personen, die 't bestuur

„in handen hadden, batterijen gesloten worden, en diensvolgens „was er geen goudproductie. En later werden met dezelfde „machinerie en van dezelfde kwarts prachtige resultaten ver- „kregen. In één geval werd een batterij afgekeurd en een „nieuwe tegen hoogen prijs ontboden en daarna kwam een „nieuw bestuur, welke de oude machinerie deed nazien en her- „stellen, waarbij ongeveer 200 ons goud op de platen werd „gevonden, hetwelk door den vorigen bestuurder daarop was „gelaten.”

Met recht kan men vragen, waarom zulke onbekwame personen aangesteld? Alweer verraadt deze vraag weinig bekendheid met de toestanden ten onzent. Waar in een afgelegen land een paar honderd maatschappijen in zoo korten tijd zijn opgericht, wie zal aannemen om voor al die maatschappijen bekwame directeuren, „mining-captains” en amalgamators te leveren? Er was geen keus, wij *moesten* op die wijze beginnen, want vergeten wij niet, de beste stuurliu staan gewoonlijk aan wal; wij *moesten* eerst met die minder bekwame personen aan de wereld toonen wat onze goudvelden in zich bevatten, alvorens de *bekwame* mannen geneigd waren om naar hier te komen. Wij hebben het nu aangetoond; wij hebben duur daarvoor betaald; nu komen bekwame personen; zij zijn welkom; dat zij nu op de meest doeltreffende en oekonomische wijze de goudvelden ontwikkelen. Men denke niet, dat de misstappen van 't verleden altijd door lichtzinnigheid zijn begaan. Laat ons een voorbeeld geven uit eigen ervaring. Toen wij de Paarl-Pretoria Maatschappij hadden gevestigd op de plaats Langlaagte, was onze eerste studie de behoorlijke opening der mijnen en ontbieding van machinerie. Wat hebben we een massa catalogi en brochures moeten doorgaan en nasnuffelen om het beste uit te zoeken! Wij waren de eersten om de solide machines van FRASER & CHALMERS uit Amerika te ontbieden en namen daarbij de voorzorg door bemiddeling der-

zelfde firma drie experts te verkrijgen, nl. één voor het monteeren der machines, één voor de opening der mijnen, en één als amalgamator, om de machines te besturen en tevens Afrikaansche jongelui op te leiden. Van die drie personen — vakmannen — met zorg gekozen en duur betaald, bleek dat de monteur der machine zijn vak verstond. De mijnningenieur liet veel werk na, hetwelk moest worden overgedaan, maar de hoofdpersoon moest zijn de amalgamator, de man die het goud moest vangen. En deze? In plaats van drie ton per dag en per stamper te vermalen, liet hij niet meer dan een *halve* ton door de machine gaan en vermaalde de stampers in plaats van het kwarts. En hoe ging het met het goudvangen? O weel welke dagen! Honderden aandeelhouders door geheel Zuid-Afrika wachtten met ongeduld op de resultaten der eerste vermaling. Het beste en rijkste kwarts werd in de machine gedaan en wat kregen we? *Twee en een half penny weight* per ton! en dit nog vermengd met ijzer van de vermaalde machine. Maar beneden in den waterloop kon men het weggedreven amalgama — kwikzilver — hetwelk het goud had af- en meegevoerd, met handen vol bij elkander schrapen. Geen anderen weg open dan summier ontslag. Wien nu te nemen? Op een Afrikaander viel de keus, een *selfmade* man, zonder titels achter zijn naam. We gaven hem dezelfde machine, doch vrij wat verknoeid; hij kreeg hetzelfde kwarts, alleen het beste was er uit genomen, en zie hier de resultaten door hem geleverd: in plaats van een halven ton per stamper en per dag, vermaalde hij 4 ton per stamper en per dag; uit het mainrif leverde hij 15 dwts. schoon goud per ton en uit de „leaders” tot drie ons! Die man verdient genoemd te worden: de heer DAVID DRAPER, thans bestuurder van de Klerksdorp mainrifmaatschappij en de Mijnbouwmaatschappij „Odin.” Wat we hier hebben aangestipt, is de barensnood geweest van zoogoed als alle maatschappijen.

Een groot goudverlies was het natuurlijk gevolg. Over 't

algemeen is men van gevoelen, dat circa 50% van het goud is verloren gegaan.

De heer TAYLOR, Directeur van de Robinson Maatschappij verklaarde onlangs aan een nieuwsblad-verslaggever in Londen, dat gezegde Maatschappij 35,000 à 40,000 ton tailings had vergaderd, bevattende volgens assay $1\frac{1}{2}$ ons goud per ton. Een ander ongezocht voorbeeld is ons dezer dagen ter hand gekomen. De tailing (afgewerkte erts) van eene mijn nabij Johannesburg werd onderzocht door de Bank of Afrika aldaar, met de volgende resultaten: twee monsters gaven 7 dwts. 4 gr. per ton; en drie andere monsters respectievelijk 13 dwts. 16 grs.; 7 ons 14 dwts. 4 gr. en 9 ons 5 dwts. 20 grs. goud per ton, terwijl panwassching eene aanzienlijke hoeveelheid grof en fijn goud opleverde.

De vakman zal vragen, of het goud, 't welk verloren gaat, wel *vrij* goud is, en niet chemisch verbonden met de eene of andere stof, welke de verbinding met het kwikzilver verhindert. Hierop kunnen wij uit verschillende proefnemingen met ingenomenheid het feit vermelden, dat bij verbeterde behandeling, n.l. fijner vermaling en nauwkeuriger amalgamatie, het goud van onze velden bij name van de banket-formatie, veel vrijer is, dan van eenige andere tot heden ontdekte goudvelden. De kwaal is dus gemakkelijk te herstellen en het middel ligt voor de hand. Welk een invloed de vermeerdering met een percentage van 20 tot 30 pCt. der goud-opbrengst moet uitoefenen op de te maken winsten, is zoo duidelijk, dat het niet noodig is hierbij stil te staan.

Het derde bezwaar is: Gebrek aan vervoermiddelen, en tengevolge daarvan hooge transportprijzen, dure levensmiddelen en gevolgelyk een kostbare mijn-ontginning. Dit komt vooral uit in twee punten, n.l. aanvoer van benoodigde machinerieën en van steenkolen. Wij hebben reeds aangetoond (pag. 12) hoe anderhalf millioen in één jaar, op transportprijzen alleen,

bespaard had kunnen worden, indien de spoorweg gereed was geweest. Dank zij de stoomtram van Boksburg naar Johannesburg is de prijs van steenkolen dat levensbrood der mijn-industrie reeds gedaald van 90/ tot 20/ per ton, met het uitzicht, dat men weldra voor 15/ per ton zal kunnen koopen.

Onder de bezwaren, waarmede wij te worstelen hadden, hebben wij toch ten minste het groote geluk gevonden, om te kunnen bewijzen, dat de Transvaal een der grootste en rijkste goudproduceerende landen der wereld is. Op dit oogenblik zijn in de Zuid-Afrikaansche republiek reeds elf goudvelden geproclameerd, waarbij opmerking verdient, dat de regeering van Transvaal niet lichtzinnig te werk gaat bij het openstellen van gronden voor publieke delverij, waarvan het beste bewijs is, dat tot heden nog geen enkel goudveld behoefde gesloten te worden, hoewel natuurlijk niet allen even goed betalen.

	Districten.	Plaatsen.
1. Kaapsche Goudvelden.....	Lijdenburg,	5
2. Pretoria "	Pretoria,	3
3. Witwaterrandsche Goudvelden ...	Pretoria, Heidelberg, Rustenburg en Potchefstroom,	44
4. Malmani Goudvelden	Marico,	7
5. Klerksdorpsche "	Potchefstroom,	12
6. Komatie "	Leidenburg,	15
7. Heidelbergsche "	Heidelberg,	3
8. Roodepoort "	"	5
9. Marabastadsche "	Zoutpansberg.	7
10. Vaalriviersche " (Venterskroon)	Potchefstroom,	10
11. Sjalati "	Zoutpansberg,	?

Naar hunne formatie en ligging kunnen deze elf goudvelden gevoeglijk onder vier hoofden worden samengevat voor eene korte beschouwing.

1. *De banketformatie* volgende van de Vaalrivier krijgen wij ten Oosten Roodekoppen, Heidelberg, Boksburg, Johannesburg, Krugersdorp, Potchefstroom, Venterskroon en Klerksdorp, terwijl aan weerszijden duidelijk blijkt dat deze formatie door de Vaalrivier heengaat, en over Vrijstaatsch gebied heen terugkeerende, zich in den vorm van een groot ovaal weer aaneensluit. Deze formatie bestaat niet uit één rif of uit ééne serie doch uit drie verschillende, duidelijk kenbare riffen, welke alle hun eigenaardig karakter behouden, 't welk overal weer terug gevonden wordt. Wel is deze lijn nog niet overal geopend, omdat ze op enkele plaatsen bedekt wordt door steenkolenlagen en een soort basaltsteen, toch zijn de verschillende riffen reeds overal voldoende geopend en nagespoord om te kunnen constateeren dat bovenstaand niet is eene theorie doch een feit, een werkelijkheid.

Over de geaardheid van dit conglomeraat is reeds voldoende geschreven, zoodat deze algemeen bekend mag worden beschouwd.

De theorie van het ontstaan van deze ontzaggelijke goudhoudende kom laten wij gaarne over aan de geologen, welke dit vraagstuk zeker nog nader zullen bestudeeren. Voor ons doel achten wij het gepaster te wijzen op verschillende eigenaardige en tevens voor de mijnontginning zeer voordeelige karaktertrekken, waarvan vele nieuwe verschijnselen zijn op het gebied van goudindustrie.

Vooreerst is het een eenig verschijnsel dat onafgebroken goudhoudende lagen, met zulk een gelijkvormig karakter, zich over honderden mijlen uitstrekken. Deze goudhoudende lagen of riffen, zooals ze gemakshalve genoemd worden, hebben allen ongeveer dezelfde «casing» of wallen, behouden ongeveer dezelfde dikte met weinig «faults» of breuken, en vertoonen verder dezelfde eigenaardigheden van hardheid, kleur enz., zelfs in de grootte der kittelsteentjes of «banketten.» Die karaktertrekken maken het nasparen en bewerken der riffen gemakkelijk. Een

andere eigenaardigheid is het doorlopend gelijkmatig goudgehalte. Men krijgt hier geen plekken welke de delver «patchy» noemt, n.l. dat de riffen op enkele plekken zeer rijk op andere, en veelal de meeste, arm zijn. Het goud is tamelijk gelijkmatig verdeeld, een rijk rif behoudt gewoonlijk zijn goed gehalte, evenzoo de «low grade», of armere lagen. Voor den ervaren delver en voor ieder die wil nadenken, is het duidelijk dat hier een gezonde basis gevonden wordt voor stelselmatige mijnontginning. Een andere zeer gelukkige ontdekking, gestaafd door de algemeene ervaring, is dat tot heden nog geen enkel rif in de diepte verloren werd, niettegenstaande men reeds tot 5 à 600 voet diepte heeft geboord, eene anders nog al vrij dikwijls voorkomende bittere ervaring voor delvers op andere goudvelden. De banketformatie heeft nog geen enkelen delver in den steek gelaten door onder zijn houweel te verdwijnen.

Een nog betere hoedanigheid is, dat het goudgehalte in de diepte niet vermindert, doch in den regel vermeerderd. Wel komt hierbij een oogenschijnlijk onrustbarend verschijnsel: de pyriet. Doch dit verontruste niemand. In Kimberley was men verslagen, toen men door de alluviale lagen was heen gedrongen, en op het harde „blauw” stootte. Nu is het gedaan, dacht men, en toch was toen eerst het ware gevonden. Reeds zijn er aanduidingen, waaruit wij mogen opmaken, dat een zelfde verschijnsel zich ook in onze goudvelden zal voordoen.

Op de claims van de *Village Main Reef* heeft men met een diamant-boor op eene diepte van circa 600 voet, beneden de pyriet, vrij-goud houdend kwarts opgehaald. Maar zelfs de gedachte, dat men om het goud uit de pyriet te halen, eene meer kostbare bewerking zal moeten bezigen, kan ons niet verontrusten. De Robinson Maatschappij o.a. heeft pyriethoudend kwarts laten ontleden door de firma JOHNSON & MACKAY, essayeurs van de Bank van Engeland, waaruit gebleken is, dat het goud niet *chemisch* maar alleen *mechanisch* met de pyriet

is verbonden. Het is dus slechts eene kwestie van fijne vermaling en zorgvuldige amalgamatie door kwikzilver.

Dit leidt ons tot een andere deugd der banketformatie, n.l., dat het goud bij uitnemendheid vrij is en niet verbonden met zooveel schadelijke stoffen, waardoor het kwikzilver zijn aantrekkingsvermogen verliest.

Moeder natuur was hier bijzonder mild. Voor mijn-industrie heeft men vuur en water noodig. De zandsteen-formatie, waarin de goudlagen liggen, regelt dermate den watertoevoer, dat men aan de eene zijde geen nood heeft voor onderaardsche rivieren, maar aan de andere zijde geeft zij voldoende water, onmisbaar voor de bewerking. En steenkool: hier voor 't eerst leidden de goudlagen den delver midden in de steenkool-formatie! Die eigenaardigheden, zoo kortelijk door ons opgesomd, zijn o. i. genoegzaam om den grootsten kleingeloofige te overtuigen, dat in de banket-formatie, bij eene geregelde en behoorlijke mijnontginning de kosten van bewerking hier zoo kunnen worden gereduceerd dat, even als in Australië en Californië, — eigenlijk nog beter — hier ook met 4 à 5 dwts. per ton, een behoorlijke winst kan worden gemaakt. En wat is nu, bij de nog altijd gebrekkige wijze van bewerking, gepaard met groot goudverlies, de gemiddelde opbrengst? Zooals wij elders hebben aangetoond (pag. 17) was deze in de maand April l.l. zestien pennyweights per ton. Over het algemeen kan men zeggen, dat het zoogenaamd Mainrif, hebbende een dikte van minstens 6 tot 10 voet — ongeveer $\frac{1}{3}$ ons per ton oplevert, terwijl de leaders 2 en 3 ons geven. Door deze te zamen te vermalen schijnt de opbrengst te zijn als boven. Zoodra men op de Witwatersrand zoover is gevorderd, dat men kwarts van 6 à 7 dwts. met winst kan bewerken, dan is er een onuitputtelijken voorraad voorhanden in de twee seriën van riffen, welke tot nog toe onbewerkt zijn gebleven.

De praktische vraag blijft altijd nog bij velen: waarom be-

talen de bestaande maatschappijen dan niet meer dividend? Ons antwoord hierop is tweeledig; vooreerst: de meeste maatschappijen zijn feitelijk nog niet tot exploitatie gebracht, daar men nog bezig is, om met de opening van mijnen, en de oprichting van machinerieën te beginnen. Het openen van mijnen neemt meer tijd dan men gewoonlijk denkt, vooral indien het goed, practisch wordt gedaan. De banketformatie was in dit opzicht bijzonder gunstig, omdat men het zoo gemakkelijk van de oppervlakte af — wat uit een mijnbouw-oogpunt eene fout is — kon uithalen en naar de batterij brengen, waardoor het ongeduld van aandeelhouders kon worden bevredigd en waardoor toch ook de proef geleverd werd, wat de banket waard is. Dit bewijs geleverd zijnde is het niet meer noodig weer in die fout te vervallen. De maatschappijen die aldus, eigenlijk ontijdig aan 't werk zijn getogen, hebben wel degelijk dividenden betaald, genoegzaam om te doen weten welke de voordeelen zullen zijn bij eene behoorlijke ontginning. Wij laten hier een lijstje volgen van dividenden, betaald door eenige maatschappijen in 1889.

Naam der Maatschappij.	Nominaal kapitaal.	Dividenden.
Aurora	£ 50,000	25 %
Banket	» 200,000	10 »
Chimes	» 40,000	10 »
City and Suburban	» 65,000	50 »
Crown Reef	» 120,000	6 »
Goldfields of S.-Africa	» 250,000	33 »
Heriot	» 60,000	15 »
Jubilee	» 26,000	30 »
Knights	» 250,000	75 »
Langlaagte	» 450,000	29 »
Durban Roodepoort	» 90,000	30 »
Robinson	» 2,750,000	5 »
Salisbury	» 32,000	50 »
Simmer and Jack	» 85,000	18 »
Stanhope	» 30,000	20 »
Wemmer	» 40,000	10 »
Worcester	» 25,000	30 »

Hierbij komt de tweede aanmerking n.l. dat in vele gevallen slechts een klein gedeelte van de winst als dividend is uitbetaald, en het grootste gedeelte besteed tot opening der mijnen en vermeerdering van machinerie, waardoor natuurlijk later des te beter dividenden zullen worden verkregen. Een paar voorbeelden. Uit het rapport van de Simmer Jack G. M. Co., over de maand April l.l. ontleenen wij het volgende:

„Kwarts vermaald (25 stampers) 950 ton, Zuidrif, 585 ton mainreef, te zamen 1515 ton; leverde aan goud 1081 ons 19 dwts; berekend tegen £ 3,15.4 = £ 4070.19.6; kosten van bewerking £ 2281,18.11; profijt (op mijnontginning alleen) voor de maand, na £ 189,7.6 te hebben afgeschreven, £ 1789,0.7. Permanent werk (mijnopening): getunneld en gezonken gedurende de maand 180 voet, kostende £ 274,6, of 30/5 per voet. Uitgaaf: kapitaalrekening voor nieuwe batterij van 55 stampers, nieuwen dam, gebouwen, gereedschappen etc. £ 7472.14.2.”

Met de productie van 25 stampers is een dividend van 18 pCt. betaald over 't vorige jaar en wordt bovendien zooveel terzijde gezet om een nieuwe batterij van 55 stampers te kunnen opzetten, en worden de daarbij noodige mijnoperatiën uitgevoerd.

Een ander voorbeeld vinden wij in het rapport van de Crown Reef Maatschappij over de maand Mei l.l. „Aantal voeten, getunneld, gezonken en gerezen, behalve „stopping” (uithalen van het rif) 341 voet; kwarts uitgehaald: 4933; kwarts op het gras 31 Mei 1564 ton. Batterij: aantal werkdagen (24 uur) met 70 stampers 28 dagen; vermaald 4913 ton; vermaald per stamper en per dag: 2.477 ton; opbrengst in gesmolten goud 3003 ons 6 dwts.; opbrengst per ton 12 dwts. 5 grs. De geheele opbrengst was £ 10,512 en de uitgaven bedroegen £ 8041.19.3, winst £ 2470,85; terwijl uit de kapitaalrekening £ 1286,13.1 besteed werd aan mijnopening, machinerie en gebouwen. Het totaal der onkosten bedroeg £ 1,12.8 per ton en de waarde der opbrengst à £ 3,10.0 per ons = £ 2,2.9 per ton.”

Van de winst werd dus meer dan de helft afgenomen voor blijvende verbeteringen.

Dit zijn een paar voorbeelden van mijnen, waarvan de opbrengst beneden het gemiddelde goudgehalte der Witwatersrandsche mijnen is, want gelijk wij zagen is de gemiddelde opbrengst 16 dwts. terwijl deze mijnen slechts 13 en 12 dwts. respectievelijk opleverden.

Wat rijkere mijnen kunnen doen, kan blijken uit eene andere minder bekende mijn nl. de Nigel Maatschappij, op de oostelijke extensie van de Mainrif serie, nabij Heidelberg. In 1889 heeft deze maatschappij met 5 stampers over een kapitaal van f 160,000 5% dividend betaald. Maar zij heeft intusschen 65 stampers ontboden en hare mijnen behoorlijk geopend, zooals blijkt uit de volgende feiten door den reeds vroeger door ons aangehaalden schrijver R. W. M. openbaar gemaakt. „Het kan niet gezegd worden dat deze Maatschappij machinerie heeft ontboden, vóór zij hare mijnen had geopend. Het is veeleer te verwonderen dat, met de ellendige machinerie, welke zij heeft, de opbrengst zoo groot was. Bij deze mijn zijn de riffen over een lengte van meer dan 3000 voet beproefd, en op een diepte van 300 voet zijn niet minder dan 23 schachten met elkander verbonden. Het rif is aan de oppervlakte niet meer dan een paar duim dik, doch wordt bij elken voet dieper gaandeweg dikker, en heeft nu een gemiddelde dikte van $1\frac{1}{2}$ tot 2 voet en op sommige plaatsen zelfs tot 4 voet op een diepte van 230 voet. Ofschoon het kwarts op die diepte gedeeltelijk niet vrij is (*refractory*) is de goudopbrengst over de platen toch gemiddeld meer dan 2 ons per ton, latende een groot percentage goud in de tailings voor latere bewerking. Op 200 voet bevat het kwarts 8 ons per ton volgens essay. Volgens officieele stukken te mijner beschikking gesteld, was de opbrengst der Nigelmijn gedurende 4 maanden als volgt: December '89 700 ton, opbrengst 1407 ons goud; Januari '90 487 ton, opbrengst 1307 ons; Februari

400 ton, 1069 ons; Maart 467 ton, met 1188 ons; April 500 ton, met 1103 ons”.

II. *De Kaapsche Goudvelden*, insluitende de oude Lijdenburgsche velden, De Kaapsche Hoop, Duivelskantoor, Barberton en Komati, groepeeren wij te zamen wegens de ligging in 't oosten van de Transvaal. Die velden bevatten eigenlijk drie verschillende formaties, namelijk kwartsriffen, alluviale en banketlagen. Het alluviaal goud werd het eerst bewerkt en wel op Pelgrimsrust en Mac-Mac. Toen echter de rijke riffen om en nabij Barberton werden ontdekt, vloog alles daarheen en toen weer later bleek dat aan de bewerking dier kwartsriffen eigenaardige moeilijkheden en groote kosten verbonden waren, trok half Barberton naar de meer gemakkelijk te bewerken banket-formatie in den Witwatersrand, en de achtergeblevenen waren in hooge mate verrast en verheugd toen kort geleden dezelfde banket-formatie van Witwatersrand ook aldaar (Barberton) werd ontdekt.

Hoewel voor het tegenwoordige weinig gehoord wordt van de alluviale-velden, toch moeten wij het belang daarvan voor het verledene en de vooruitzichten voor de toekomst niet te gering schatten. Het wasschen van alluviaal goud bestaat reeds gedurende vele jaren in verschillende deelen van Afrika. 't Is algemeen bekend dat handelaars, vooral Portugeesche, jaarlijksch een aanzienlijk bedrag goud inruilden van de naturellen in Mashonna- en Matabeleland. Dat zoeken naar alluviaal-goud in de bergachtige streken van het district Lijdenburg heeft geleid tot de ontdekking van de rijke kwarts-riffen. Toch is het delven naar alluviaal-goud nog niet geheel opgegeven; onlangs nog zagen we een kistje, bevattende ongeveer 100 ons alluviaal-goud, waaronder z.g. nuggets van 6 tot 28 ons, gevonden dicht bij het „Kantoor“ op het bekende Goudenkopje. Uit de bijgaande beëdigde verklaringen bleek, dat de alluviale „deposit“ of laag, 60 voet dik was en gemiddeld 7 ons per ton (schotskar)

opleverde. Maar ook hier vindt de jonge goudindustrie een geducht bezwaar, welke bestrijding kapitaal vereischt. Dit gebrek is de oorzaak, dat de uitbreiding niet zoo snel vordert als anders 't geval zou zijn. Dit bezwaar is echter tevens de beste aanbeveling voor de groote waarde der alluviale velden aldaar. Het goud wordt namelijk niet gevonden in kreeken of rivieren bijeengespoeld, *beneden* de riffen, doch boven op de hoogste plateau's of terrassen, duizend voet *boven* de riffen, waaruit volgt, dat wij hier eene werkelijke primaire alluviale formatie hebben, hetgeen verder nog wordt gestaafd door den vorm der 'nuggets', welke niet afgerond zijn, doch hoekig en kantig, bewijzende, dat zij niet door het water over een langen weg toevallig zijn bijeengespoeld, doch zich nog in hunnen oorspronkelijken vorm en toestand bevinden. Maar hier treft men het bezwaar, dat er geen water is *boven* op de hooge bergen. En gebrek aan water wordt bij alluviale delverijen nog meer gevoeld, dan bij rif-bewerking. Een van beiden moet worden gedaan, òf het water oppompen, òf den alluvialen grond per tram naar het water vervoeren, en dit gaat de krachten van den individueelen delver te boven. Ook hier is dus een ruim veld open om groote winsten voor het kapitaal te verzekeren.

Op den rijkdom van de kwarts-riffen in die streken hebben wij reeds gewezen. Behalve de gewone bezwaren bij de jonge goudindustrie, was hier nog een bijzondere, namelijk de bijna ontoegankelijke ligging in een breeden keten van bergen, waardoor de bewerking bijna onmogelijk kostbaar wordt. Zoo werd voor 't vervoer van kwarts, van de Sheba-mijn naar den molen in 't begin £ 7.16 per ton betaald. 't Is dus niet te verwonderen, alle behoeften in dezelfde evenredigheid hoog in prijs zijnde, dat vele maatschappijen met riffen van 2 en 3 ons per ton, geen dividend konden uitbetalen, te minder nog over de zoo hoog opgevoerde kapitalen. Maar wanneer de spoorweg van de Delagoabaai, thans in aanbouw, geopend zal

zijn tot Barberton, en diensvolgens de prijzen van alle behoeften zullen zijn verminderd, dan zullen de Kaapsche Goudvelden een nieuw tijd van bloei intreden. En dit zal niet lang meer duren. Volgens de jongste berichten heeft de Regeering der Z.-A. R. een vergelijk getroffen met de Nederlandsche spoorweg Maatschappij waarbij overeengekomen is, dat gemelde Maatschappij de lijn van Delagoa baai, onmiddellijk zal doortrekken naar Barberton en vandaar tot aan Pretoria binnen 3 jaren, terwijl de verlenging tot de Vaalrivier Viljoensdrift, zijnde het punt van aansluiting met de Vrijstaatsche lijn — binnen zes maanden daarna voltooid moet zijn. Er bestaat dus alle vooruitzicht, dat men binnen $3\frac{1}{2}$ jaar na dezen regelrecht per spoor zal kunnen doorrijden van Tafelbaai tot aan Delagoa door de Kaap-Kolonie, Oranje-Vrijstaat en Transvaal. Onze republiek is dan van twee kanten geopend, terwijl eene aansluiting met Natal niet meer kan uitblijven. Maar Barberton vooral komt daardoor in eene gunstige positie, daar het niet meer dan 100 mijl ligt van de kust, waarmede het dan door eene directe lijn is verbonden.

Dit is met des te meer grond aan te nemen, wanneer we een blik slaan op de nieuwste ontdekkingen van de banketformatie. Belangrijke mededeelingen dienaangaande werden gedaan door een correspondent van het weekblad *South Africa*. Deze banket-formatie is dezelfde als van den Witwatersrand, met dit onderscheid dat de «deposit» bijna horizontaal ligt in drie duidelijk gedefiniëerde lagen, en bloot gelegd over mijlen lengte, volgens schatting eene oppervlakte van meer dan negentig vierkante mijlen, beslaande. De eerste laag ongeveer 1 tot 2 voet dik, wordt getaxeerd op 18 dwts. tot 1 ons vrij goud per ton. Proeven gaven resultaten van $1\frac{1}{2}$ tot 5 ons per ton. De tweede en derde lagen zijn van 3 tot 30 voet dik en gaven van 1 tot 2 ons vrij goud en bij vuur-assays van 2 tot 9 ons per ton, enkele monsters zelfs tot 18 ons, wat natuurlijk onder

de uitzonderingen moet gesteld worden. Een nieuwe «vein» of laag is geopend in de Clifton- en Drachenfells-eigendommen, welke 3 ons per ton geeft. Gemiddelde wasschingen daarvan gaven 1 tot $1\frac{1}{4}$ ons per ton.

Deze formatie kan gemakkelijk worden bewerkt: de goudhoudende lagen zijn zonder veel moeite in de verschillende terrassen terug te vinden en kunnen met geringe kosten van beneden bewerkt worden, en afgevoerd naar het water, hetwelk in sterke rivieren langs den voet der bergen stroomt. Twee blokken claims moeten reeds in Engeland in maatschappijen zijn geflotteerd, waarvan proef-vermalingen 11 dwts. per ton hebben opgeleverd, wat een uitstekend resultaat mag worden genoemd, in aanmerking nemende de moeilijke omstandigheden waaronder zulks moet zijn geschied.

Al het voorgaande in aanmerking nemende, is het zeker niet optimistisch, wanneer we zeggen, dat de donkere wolk, welke gedurende den laatsten tijd over de Barbertonsche goudvelden heeft gehangen, spoedig zal worden weggevaagd en verdwijnen.

III. *De Malmani-goudvelden* zijn wel het minst bekend, men hoort er weinig van, toch hebben zij een groote toekomst. De riffen aldaar zijn rijker dan de banket-formatie, doch de bewerking gaat gepaard met groote moeilijkheden, welke tot heden toe niet zijn overwonnen. De riffen zijn rijk; proefvermalingen leverden gemiddeld meer dan 2 ons per ton en zijn daarbij soms tamelijk breed, zooals het Gouden Kalf-rif, dat gemiddeld 6 voet dik is, tusschen een alluviaal goudhoudende laag van eveneens 6 tot 8 voet dik. Bovendien mogen o. a. genoemd worden de Solden Butterfly- en Mitchel-riffen. De formatie is echter buitengewoon hard, terwijl de riffen langs een onafzienbaar moeras oploopen. Zoodra beneden het waterpas wordt gezonken is de toevoer van het water zóó groot, dat de sterkste pomp, tot heden gebezigd, niet meer in staat was de schachten droog te houden. Een systeem van draineering, dat practisch

uitvoerbaar is, zou aan dit bezwaar een eind maken. Voor den pionier was deze moeielijkheid echter onoverkomelijk, omdat hij niet beschikken kon over de kapitalen daarvoor vereischt, temeer daar er zooveel andere goudvelden werden ontdekt, welke de aandacht en dientengevolge ook het kapitaal tot zich trokken. De moeielijkheid van 't water loopt vooral over de thans geproclameerde goudvelden. Verder op loopen de riffen over een hoog plateau, waar de bewerking daardoor niet gehinderd kan worden. Voor de proclameering van den grond, waardoor de extensie dezer rijke riffen gaat, ontmoette men weer een ander bezwaar, omdat in die streek de locatie ligt van het Kaffer-opperhoofd Ikalafijn en de goudwet nog geene regelingen bevatte voor openstelling van zulke gronden. Hierin is voorziening gemaakt. De maatschappij Transvalia, welke in 't bezit is eener concessie van alle minerale rechten op de locatie van gemelden kapitein, groot ongeveer 60,000 morgen, heeft hare concessie door de regeering bekrachtigd gezien en is thans in staat deze uitgestrekte gronden te ontginnen. Reeds zijn de Malmani goud-riffen over eene lengte van meer dan 15 mijlen nagespoord en op sommige plaatsen geopend, tot aan de andere zijde van genoemde locatie, nabij den ontworpen spoorweg naar Mafeking, waarvan deze riffen niet meer dan 6 mijlen verwijderd zijn. Met die vooruitzichten kan Malmani een groot en rijk goudveld worden.

IV. De *Sjalati velden* (Murchison & Sutherland Range). Toen het Hoofd van het mijnwezen deze velden bezocht had, heeft hij niet geaarzeld deze in zijn rapport te noemen als een der grootste, rijkste en meest vertrouwbare goudvelden van onze Republiek. Hoewel een jong goudveld en de resultaten betrekkelijk nog gering, is toch reeds overtuigend gebleken dat de heer Chr. Joubert goed heeft gezien en een juist oordeel heeft geveld, wat te meer waardeering verdient daar het tegenovergestelde van verschillende zijden,

vooral van Johannesburg werd beweerd, omdat men aldaar het centrum van het kapitaal wenschte te behouden. Proefvermalingen genomen, te Londen van kwarts door de Sjalati-Maatschappij daarheen gezonden, leverden ongeveer 15 ons. per ton, terwijl ontleding van 13 monsters kwarts, afkomstig van eigendommen der Transvalia-Maatschappij genomen te Londen en te Amsterdam gemiddeld 10 à 12 ons goud per ton aantoonde. De individueele delver en de pionier-syndicaten stooten hier op een groot bezwaar, eigenlijk twee. Het eerste, dat de streek ver afgelegen was, het tweede geen water nabij de riffen. Beide moeilijkheden zijn feitelijk uit den weg gegeruimd. De Transvalia-maatschappij heeft n.l. van de Regeering drie concessies verkregen. De eerste is tot het openen van een wagenweg (welke reeds is voltooid) naar Delagoa-baai, in verbinding met den terminus van den spoorweg, waardoor gemeld goudveld in plaats van het verst, op dit oogenblik het meest nabij de zee gelegen goudveld is. De twee andere concessies zijn voor den aanleg van een tramweg langs de riffen en deze verbindende met de Sjalati-rivier, en voor de oprichting van centrale kwarts-molens aldaar.

De Sjalati-maatschappij heeft reeds 10 stampers uitgezonden. De Transvalia heeft te Port-Elisabeth 10 stampers aangekocht, om over Delagoa-baai te worden verzonden, terwijl spoedig andere machinerieën voor vergruizing en amalgamatie van goud zullen volgen. Wij zullen dus wel spoedig meer hooren van den rijkdom dezer velden, welke reeds, hoewel nog jong, op verschillende plaatsen op eene diepte van 50 tot 80 voet en daarboven zijn bewezen.

De bedenking is echter meermalen geopperd of de ongezondheid dier streken niet de mijnontginning in den weg zal staan. In zekeren zin ja, zooals meermalen is gebeurd bij nederzettingen in nieuwe streken, zooals bij Marico, Lijdenburg en Zoutpansberg, welke verlaten moesten worden door de

boeren. Wij gelooven echter niet, dat de Murchison Range ongezonder is, dan andere gedeelten van Transvaal vroeger waren. Bovendien moet men niet vergeten, dat een groot gedeelte der koortsziekte, waaraan deze hebben geleden en waaraan ook verscheidene zijn gestorven, moet toegeschreven worden aan bijkomende omstandigheden, zooals ongeregelde levenswijze, gebrekkige huisvesting, slecht voedsel en bedorven drinkwater.

Naar het ons voorkomt, liggen de rijkste goudaders in het Noorden des lands, waarvan nog maar een klein gedeelte is ontdekt in Murchison en Sutherland Ranges (randen). En steeds verder noordwaarts strekken de ontdekkingen zich uit tot in Mashonna, Matabeleland en Mozambique. De Chartered Company is bezig met kracht een weg te banen door Bechuanaland, om langs de noordwestelijke grens van Transvaal de Mashona-goudvelden te openen. Vijf à zes Engelsche syndicaten, voornamelijk uit Barberton, hebben concessiën verkregen in de Portugeesche bezitting Mozambique, en zoo belangrijk zijn de ontdekkingen voornamelijk in den omtrek van Manica-Macikesse, liggende tusschen de 18de en 19de breedtegraden, dat in Lissabon eene maatschappij is gevormd, en het kapitaal daarvoor gevonden om van de monding der Pungue rivier, welke over een aanzienlijken afstand bevaarbaar is, een spoorweg te bouwen tot aan Manica, zijnde een afstand van 180 mijlen. 't Schijnt dus dat er één uitgestrekt goudveld ligt, beginnende in het noordelijk gedeelte van Transvaal, dat zich verder noord op uitstrekt door Mashonnaland en Mozambique, hoogstwaarschijnlijk tot aan of in de hoog gelegen meerensterrek, door Stanley als zulk een prachtig land beschreven.

Wie zich de moeite wil geven om de kaart van Afrika voor zich te nemen ziet met een oogopslag dat de hoofdweg naar centraal Zuid-Afrika loopt van de Delagoabaai door de Noordelijke goudvelden van Transvaal, over Mashonnaland, Sofala (Ophir) en Manica (Mozambique). Het is slechts noodig dat de ijzeren

weg de gouden keten volge, om weldra de schatten van dit groote binnenland te openen.

Wij beginnen van het Zuidpunt: Reeds heeft een gouden keten de twee Republieken aan elkaar geschakeld en de Kolonien van de Kaap en Natal tot ons getrokken. Gezamenlijk trekken we verder noordwaarts op. Er ligt een groot land voor ons. Een gouden baan strekt zich uit aan onzen voet, een helder verschiet aan ons oog.

Vol van moed, vrij van zin, zien wij de pioniers — het jong Zuid-Afrika — terug tot het oud Europa, vanwaar wij afstammen en roepen: Komt! Hier ligt een werelddeel voor uwe overbevolking, een onafzienbaar veld voor uw handel en industrie, millioenen winst voor welbesteed kapitaal.

